

Лукань Марія Олександрівна

*доктор філософії в галузі права, молодший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного*

розвитку НАПрН України

ORCID 0000-0003-2771-9544

ПРАВОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ІНФРАСТРУКТУРА: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

У науковій роботі розкривається поняття та сутність правової науково-дослідницької інфраструктури як складової дослідницької інфраструктури. Розглядаються проблеми зниження конкурентоспроможності наукових досліджень, а також способи їх подолання. Висвітлюється істотне значення правової науково-дослідницької інфраструктури для національної економіки та відповідно якості життя людей, в розрізі створення ґрунтовної бази теоретичних, практичних та емпіричних знань для професійної та кваліфікованої підготовки працівників у галузі права та молодих науковців.

Ключові слова: правова науково-дослідницька інфраструктура, науково-дослідницька інфраструктура, наука, молоді науковці, кваліфікація експертів у галузі права

Lukan Mariia

PhD in Law, Junior researcher

*of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the
Innovative Development of NALS of Ukraine*

ORCID 0000-0003-2771-9544

LEGAL SCIENTIFIC RESEARCH INFRASTRUCTURE: CONCEPT AND MEANING

The scientific work reveals the concept and essence of the legal research infrastructure as a component of the research infrastructure. The problems of reducing the competitiveness of scientific research, as well as ways to overcome them, are considered. The essential importance of the legal research infrastructure for the national economy and, accordingly, the quality of people's lives is highlighted, in terms of creating a thorough base of theoretical, practical, and empirical knowledge for professional qualification of experts in the field of law and young scientists.

Keywords: legal research infrastructure, research infrastructure, scientists, young scientists, qualification of experts in the field of law

Розвиток сучасної правової науки, а відповідно і кваліфікація експертів у галузі права залежить зокрема й від розвиненості правової дослідницької інфраструктури та можливостей, які вона надає.

Як зазначає Пітер Фараго [1], дослідницькі інфраструктури є основою науки. Той факт, що зріла наука потребує інфраструктури, є очевидним для більшості вчених і спостерігачів, коли йдеться про фізику, астрономію, хімію та фармацевтику, науки про життя, кліматичні дослідження або інформаційні технології. Однак для гуманітаріїв це здається менш очевидним, хоча їхні архіви, бібліотеки та колекції артефактів є найдавнішою інфраструктурою з усіх, починаючи з давніх часів!

Під дослідницькою інфраструктурою розуміється сукупність засобів та ресурсів, а також пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень на найвищому рівні. До цих ресурсів відносяться, зокрема: наукове устаткування, обладнання, набори приладів, колекції, архіви, депозитарії, банки даних наукової інформації, а також комп'ютери, програмне забезпечення, мережевий зв'язок, тощо, та інші структури унікального характеру [2].

До дослідницьких інфраструктур відносяться центри колективного користування науковим обладнанням, національні наукові центри, державні ключові лабораторії, структури унікального характеру, у тому числі наукові об'єкти, що становлять національне надбання. Розрізняють локально розташовані, віртуальні або розподіленими (організована мережа ресурсів) дослідницькі інфраструктури. Також ці інфраструктури можуть бути державними, приватними, або входити до міжнародних мереж.

В більш широкому сенсі дослідницькі інфраструктури (англ. Research Infrastructures, скорочено RIs) слід розуміти як об'єкти, які надають ресурси та

послуги дослідницьким спільнотам для проведення досліджень та сприяння інноваціям у своїх галузях [3], [8].

Відповідно до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», розвиток і збереження наукової інфраструктури, зокрема, належить до основної діяльності наукових установ [2].

Поняття *правової науково-дослідницької інфраструктури* не знайшло відображення в законодавстві та не розглядається детально в юридичній доктрині. *Правова науково-дослідницька інфраструктура* є складовою загальної наукової дослідницької інфраструктури, однак її об'єктом є дослідження права, а саме правових відносин, правозастосування, ефективності та якості нормативно-правових актів, тощо. Отже, ми можемо по аналогії навести визначення *правової науково-дослідницької інфраструктури* як сукупності засобів, ресурсів та супутніх послуг, які використовуються дослідницькими спільнотами для проведення досліджень та сприяння інноваціям у галузі права.

До *правової науково-дослідної інфраструктури* зокрема можна віднести: дослідницьке обладнання, комплексні цифрові дослідницькі системи і бази даних, програмне забезпечення, які також використовуються для дослідницьких цілей, належним чином облаштовані та технічно оснащені навчальні аудиторії, юридичні бібліотеки, наукові лабораторії, наукові і практичні центри, які дають можливість набути практичні та емпіричні знання, юридичні клініки, тощо. Бази даних, що включають систематизацію судової практики, зразки процесуальних документів, юридичних документів з відповідними коментарями експертів. Цей перелік є невичерпним.

У Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року зазначається, що суттєве зниження конкурентоспроможності наукових досліджень негативно впливає на розвиток національної економіки, а відповідно й на якість життя її громадян. Причиною цього, зокрема є відсутність системної державної політики щодо розвитку дослідницьких інфраструктур і багаторічне недофінансування на підтримку та оновлення матеріально-технічної бази наукових установ та закладів

вищої освіти. На додачу до цього, низька оплата праці науковців є наслідком того, що вчені та молоді правники не можуть повною мірою реалізувати свій науковий та професійний потенціал в Україні, що призводить до відпливу науковців за кордон та робить неможливою розбудову суспільства, що базується на знаннях, а також унеможлиблює розвиток сфер наукової та інноваційної діяльності [4].

Зазначена Концепція визначає способи розвитку науково-дослідницьких інфраструктур, зокрема шляхом вдосконалення нормативно-правової бази регулювання даної сфери відносин, залучення різних форм фінансування наукових досліджень, модернізації матеріально-технічної бази дослідницьких інфраструктур.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що правові науково-дослідницькі інфраструктури відіграють істотну роль у розвитку сучасної правової науки та підготовці експертів у галузі права, від яких, зокрема, залежить правовий порядок та добробут суспільства.

На наш погляд необхідно створювати та розвивати такі елементи правової науково-дослідницької інфраструктури, які дозволять набути насамперед реальні практичні та емпіричні знання. Вкрай важливим на нашу думку є питання достатнього фінансування дослідницьких інфраструктур та гідної оплати праці науковців та правників, задля створення комфортного безпечного середовища для проведення досліджень на найвищому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Facing the Future: European Research Infrastructures for the Humanities and Social Sciences. Duşa A., Nelle D., Stock G., Wagner G. G. (Eds.). 1st edition. 2014, SCIVERO Verlag, Berlin. URL: https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/09/2014_06_04-FACING_THE_FUTURE.pdf
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

3. Правове забезпечення науково-дослідницької інфраструктури в Україні (теоретико-правовий аспект): монографія / за ред. А. М. Любчич та І. В. Огієнко. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 176 с.
4. Концепція Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 322-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2021-%D1%80#Text>
5. Національний портал міжнародного науково-технічного співробітництва Міністерства освіти і науки України. URL: <https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/gorizont-yevropa/peredova-nauka/doslidnytski-infrastruktury/>
6. Глібко С.В., Мамаєв І.О. Забезпечення ефективності та доступності дослідницької інфраструктури в Україні. *Інноваційний процес в умовах глобальних викликів*: збірник наукових праць круглого столу (м. Харків, 5 жовтня 2021 р.). Харків, 2021. Вип. 6. С. 30-39.
7. Кохан В.П. Організаційно-правові форми дослідницьких інфраструктур: світовий та європейський досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 340. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/85>.
8. European Commission. European Research Infrastructures. 2019. URL: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/european-research-infrastructures_en

REFERENCES

1. Duşa, A., Nelle, D., Stock, G. & Wagner, G. G. (Eds.). (2014). *Facing the Future: European Research Infrastructures for the Humanities and Social Sciences*. 1st edition., SCIVERO Verlag, Berlin. Retrieved from: https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/09/2014_06_04-FACING_THE_FUTURE.pdf

2. On scientific and scientific and technical activity: Law of Ukraine, No. 848-VIII (2015, November 26). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

3. Liubchych, A. M. & Ohienko, I. V. (Eds.). (2022). *Legal provision of research infrastructure in Ukraine (theoretical and legal aspect)*. Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].

4. Concept of the State target program for the development of research infrastructures in Ukraine for the period until 2026: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, No. 322 (2021, April 14). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

5. National portal of international scientific and technical cooperation of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/gorizont-yevropa/peredova-nauka/doslidnytski-infrastruktury/> [in Ukrainian].

6. Hlibko, S. V. & Mamaiev, I. O. (2021). Ensuring the effectiveness and availability of research infrastructure in Ukraine. *Innovatsiyni protses v umovakh hlobalnykh vyklykiv: Proceedings of the round table* (pp. 30–39). Kharkiv,. Issue 6 [in Ukrainian].

7. Kokhan, V. P. (2022). Organizational and legal forms of research infrastructures: world and European experience. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, 1, 340. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/85> [in Ukrainian].

8. European Commission. European Research Infrastructures. 2019. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/european-research-infrastructures_en